

מאה שנה למותו של ר' חיים צבי שניאורסון

רב-משכיל ירושלמי — חלוץ רעיון המדינה העברית

צבי כרמל

תחריט-עץ של חיים צבי שניאורסון

נחום יוסף עלה עם בני ביתו לארץ-ישראל. בראשונה התיישבה המשפחה בחברון ולאחר כך עברה לירושלים. חיים צבי קיבל חינוך חסידי-מסורתי ו"מילא כרסו" ש"ס ופוסקים. "הרב מירושלים", כפי שנקרא לאחר מכן, אהב עוד מילדותו להתעמק בתנ"ך. חזונות הנביאים על הגאולה השפיעו עליו השפעה עזה והטביעו את חותמם על הלך-מחשבותיו והתפתחותו הרוחנית.

ש. הצעיר התעמק בתולדות ישראל ורכש לו מעצמו ידיעות רחבות בהיסטוריה כללית ובהוויות העולם. אהבתו העזה לארץ-ישראל המריצה אותו לעסוק בידעת הארץ ולחקור את תנאיה הכלכליים ואת אורח החיים והמנהגים של הקבוצות האתניות. אחרי שנים סיפר על עצמו בעיתון "עברי אנכי" (1872, גל' 47-49): "איש עברי ירושלמי אנכי. אינני מחובשי בית המדרש שלא ראו אור..." ואכן הוא, "ראש אור" עוד בנעוריו, ובגלל זה גם נחשב לאחד מראשוני המשכילים בירושלים.

שתי תכונות, הנוגדות זו את זו לכאורה, ציינו את אופיו של שניאורסון עוד מנעוריו; מחד היה איש הרגש ורומנטיקון חולמני, ומאידך — איש המעשה וערני למציאות. תכונות אלה התמזגו באישיותו לאחידות מושלמת של "חולם ולוחם", שכיוונה את שאיפותיו ומעשיו.

חולם ולוחם

לנוכח מצבה הירוד של הציוניות הרעיונית בימינו, כאשר הקונגרס הציוני השלושים שהתכנס בירושלים התלבט בשאלה: "מהי ציונות?" וכאשר במדינת ישראל, "הוכתרה" מלה זו במרכאות כפולות, מן הראוי להעלות את זכרונו של ר' חיים צבי שניאורסון, המבשר הראשון של רעיון חידוש עצמאותנו בארץ ושעשה לו פומביות אצל מדינאי העולם.

שניאורסון נולד בעיררה שעל-יד ליאדי ברוסיה הלבנה בשנת 1834 והיה נינו של הרבי מליאדי, מייסד החסידות החב"דית. בן עשר היה כאשר אביו ר'

שליחותו הראשונה

מלא מרץ היה שניאורסון ובעל כשרונות רבים שהצטיין בהם עוד מימי עלומיו. הוא היה נואם מצויין וגם איש העט. עוד בהיותו רק כבן י"ח נשלח בשליחות מטעם ישיבות בירושלים לסוריה ומצרים. בשנת 1854 יצא בשליחות דומה לפרס, הודו וסין והגיע גם לאוסטרליה. על שליחות זו ועל הקודמת ידוע לנו רק מעט. הוא הזכיר אותן בקצרה בספרו „ארץ ישראל ורומניה“ והעיר כי בכל מקום שבו ביקר התיידד עם אישים רבים. על ביקורו באוסטרליה הופיעו בזמנו דיווחים בעיתון „ג'ואיש כרוניקל“ הלונדוני מפתבו במלבורן, הרב מאירס. לפי דבריו הצליח שניאורסון בשליחותו וגם אסף סכום ניכר. המצב הרוחני הירוד של הקהילות המבודדות והנידחות בארצות הרחוקות הללו וסכנת התבוללותן המחישו לשניאורסון את הדחיפות של קיבוץ נדחי ישראל אלה לארץ ישראל.

הביקור באוסטרליה הוכיח לו את החשיבות של הארצות הדוברות אנגלית להפצת רעיונותיו על הגאולה ושיבת ציון, ולשם כך התחיל ללמוד אנגלית. לאחר ששב לירושלים התחיל לפרסם ב„ג'ואיש כרוניקל“. בראשונה כתב בעברית ודבריו תורגמו במערכת לאנגלית; אחר כך היה כותב בעצמו באנגלית. בו בזמן המשיך לפרסם גם בעיתונים עבריים.

לבו של שניאורסון כאב למראה מצבו השפל של היישוב הישן בארץ ישראל ומתח ביקורת חריפה על האי-צדק והשרירות שבשיטת ה„חלוקה“ האשכנזית. הוא דרש שתמיכה תינתן אך ורק לאלה שתורתם אומנתם ולהנוקקים לה באמת. אבל עיקר פעילותו התרכזה במאמציו למען הבראת מצב היישוב. הוא ניהל תעמולה בין הנוער והצביע על הניווון והשפלת הכבוד העצמי שבחיים של קיצבה. בידו עלה לארגן קבוצות שרצו לעבור לעבודת אדמה ופנה למונטיפיורי לעזור לו. העזרה הכספית שהובטחה לו לא באה ותוכניתו לא נתגשמה.

מעניין לציין כי בשיטת התמיכה של הספרדים לא מצא דופי. הוא גם החשיב את הנוהג הנאה שבבתי הכנסת שלהם. שניאורסון חובב העברית הוקסם מצלצול המבטא הספרדי והשתמש בו בדיבורו העברי היומיומי ובנאומו. כמריכץ העדיף את הלבוש והגלימה של הרבנים הספרדיים. במיוחד התיידד עם הראשון לציין, ר' חיים דויד חזן, ומצא אצלו אווון קשבת להשקפותיו על הגאולה. כל זה הגדיל את כעסם של ראשי ה„חלוקה“ האשכנזית, ששנאו אותו בלאו הכי בגלל הביקורת שמתח עליהם ועל תעמולתו בין הנוער. אבל הם לא התקיפוהו עדיין בגלוי, אך „שמרו את הדבר“ לעת-מצוא, כמו שנראה להלן.

מסעו השני לאוסטרליה — פרסום לרעיון הגאולה

יהודי ירושלים בעיר העתיקה גרו אז בצפיפות גדולה והתנאים הסניטריים היו נוראים. מלבד זה הלכו והפקיעו בעלי הבתים, ברובם ערבים, את שכר הדירה. לכן רכשו בעלי זומה מבין ראשי היישוב בשנת 1860 אדמה על הר-ציון ועמדו להקים שם שיכון בשם „בתי מחסה והכנסת אורחים“ ובו דירות זולות ונוחות לעניים. הם הציעו לשניאורסון לצאת בשליחות מפעל זה לאוסטרליה. הוא אמנם אמר אז לנסוע

על דעת עצמו לחבש כדי לחקור את מצבם של הפלֵשים, לקרב אותם ליהדות ולעודדם לעלות לארץ, אבל מכיוון שהמדובר היה באוסטרליה, שבה ביקר קודם, קיבל עליו את השליחות; הוא התכוון להפוך שליחות זו למטרה יותר רחבה — להכשיר את לבות היהודים לרעיון הגאולה ולעורר את מצפון חסידי אומות העולם לעזור לעם ישראל לשוב לארצו.

הואיל והשיכון היה נועד לעניי כל העדות, הוא קיבל מכתבי המלצה מכוללים אשכנזיים ומעדת הספרדים. מעניין במיוחד הוא כתבי-ההמלצה מהראשון לציון. הוא כתב בין השאר: „עמים אחרים הקימו בנינים ובנו ארמונות ולמה נהיה אנחנו שפלים מהם? למה לא נבקש גם אנחנו לרשת את הארץ? ובפרט שהשעה כשרה לכך. כל איש חכם-לב יראה בפעולה זו צעד לקראת גאולת ירושלים ובנינה“. לא קשה להבחין בדברים הללו את השפעתו של שניאורסון.

ח.צ.ש. יצא למסעו, אבל הנסיעה לא עברה ללא הרפתקות: האניה שבה נסע טבעה קרוב לחוף הודו, אך הוא ניצל. לא ידוע לנו אם ביקר גם הפעם בהודו וארצות אחרות באסיה.

שניאורסון הגיע לאוסטרליה בראשית כסלו תרכ"א. תחנתו הראשון היתה מלבורן, בירתה של מדינת ויקטוריה, וניגש מיד לפעולתו. היישוב היהודי באוסטרליה היה עדיין קטן, רק כחמשת אלפים נפש. השפעתם של התני"ך ונביאי ישראל על התושבים — רובם ממוצא בריטי — היתה חזקה, וביניהם ובין היהודים שררו יחסים ירודותיים; גם יחס האירים הקתולים ליהודים היה פה טוב. השלטונות החשיבו את כשרונות היהודים, ורבים מהם נתמנו למשרות רמות בממשל.

ועד הקהילה בעיר כינס בנובמבר 1860 אסיפה פומבית, שאליה באו היהודים, אבל הזומנו וכן באו גם הרבה נוצרים. ראש הקהילה י. לְיאָנס, שישב בראש, הסביר לנאספים את מטרת בואו של השליח מעיר הקודש והעיר כי מארגני האסיפה פונים רק ליהודים, אבל יקבלו בתודה כל עזרה גם מידידיהם הנוצריים.

שניאורסון הרחיב את הדיבור על גאולת ישראל ואמר שהתחלטה תהיה בדרך הטבע ובהדרגה ותביא בעקבותיה גאולת העולם כולו. ההשפעה העזה של דבריו נשתקפה בדברי הנואמים הבאים. הֶדְקֵן של מלבורן קְאָרְטְנֵי, שדיבר אחריו, הביע את אהדתו לתנועת שיבת ציון ואמר: „כנוצרי ברצוני לסייע כדי להביע בכך את תודתי לעם ישראל על כל אשר קיבלתי ממנו רוחנית. גם לדעתי שיבת ישראל לארצו אמנם תתגשם על ידי ההשגחה העליונה, אבל לא על ידי ניסים, אלא בידי אנשים.“

הנואם הבא, הכומר ד"ר קֶרְנֵס, אמר: „רואה אני הרבה סימנים לכך שתחית עם ישראל בציון קרובה לבוא ותביא להרמת מצבו המוסרי והרוחני של כל העולם ולהחזרתו בתשובה.“

ברוח דומה נאמו גם הרב מאירס ועוד מספר מהכמורה ומחשובי העיר, וכולם הביעו את תמיכתם בשליחותו של שניאורסון. בהצעת הדקאן קירמה האסיפה בברכה את רכישת האדמה על ידי היהודים על הר ציון, „המקום הקדוש שהיה

לפנים חלק מירושת אבותיהם". בהצעתו כמוֹכן נתארגנה מיד חברה לתמיכת יהודי ארץ הקודש בשם „מחונני עפר ציון". מלבד היהודים הצטרפו כחברים לחברה זו נכבדי העיר הנוצריים, וביניהם גם מושל המדינה, הנרי בארקלי, וחברי הקבינט שלו.

למחרת האסיפה הופיעו בעיתונים דיווחים ומאמרים ראשיים נלהבים על שניאורסון, שהוציאו לו מוניטין. ואכן נודעת לאסיפה זו חשיבות רבה מבחינה היסטורית-ציונית, כי ר' חיים צבי שניאורסון היה הראשון שקרא מעל במה פומבית לנוצרים והזכיר להם את חובתם המוסרית לסייע לעם ישראל לשוב לציון ולשקם את קוממיותו. פריצת-דרך חלוצית זו של שניאורסון הודגשה ב„ג'ואיש כרוניקל" (21 במארס 1860) וב„המגיד" (1860, גל' 13). משה הֶס, שהכין אז לדפוס את יריעות ההגחה של ספרו „רומא וירושלים", קרא את הידיעה ב„המגיד" ועוד הספיק להכניסה לפנים הספר ופירסם עליה הערה ארוכה בניספח לספר. הוא שיבח את חלוציותו של שניאורסון והרימה על נס כהנחה לכך שאפשר לגייס את עזרתם המוסרית והחמרית של הרבה נוצרים לחידוש עצמאותנו הלאומית.

שניאורסון הוציא לאור (באנגלית) במלבורן את הרצאתו הזאת בחוברת בשם „ישועת ישראל", והיא הגדילה את שמו. בפברואר 1861 התקיימה במלבורן אסיפה רבת-עם שנייה, שבה השתתף גם מושל המדינה. הרצאתו המרשימה של שניאורסון על גלות ישראל וסיבולותיו עוררה את הלבבות למעשים. נאמו שוב הדקאן ועוד כמה מהממורה ומחשובי העיר. גם אסיפה זו הצליחה מכל הבחינות. בהצלחה דומה הוכתרו האסיפות בערים האחרות של ויקטוריה. כדוגמה מאפיינת נביא את האסיפה בג'ולונג בספטמבר 1861, שמשכה אליה קהל רב. מלבד שניאורסון, היו כל הנואמים האחרים פה נוצרים. הדקאן של העיר ישב בראש. הוא אמר שבא לאסיפה מתוך רגש של „תשלום חוב מוסרי לעם היהודי. הנוצרים רדפו את בני ישראל מראשית צמיחת הנצרות, ולכן עליהם לכפר על פשעיהם בתקופה הנאורה שהם חיים בה". הוא ציין כי כשם שכיבוש ה-רציון על ידי דויד המלך הביא לשיחור ירושלים והסביבה, כן יהווה מפעל זה על הר ציון צעד ראשון לקראת בנייה של כל ירושלים.

שניאורסון הרצה על פירושי חז"ל לחזונות נביאינו על גאולת ישראל ועל גאולת האנושות בכלל וגולל לפני הנאספים את השקפותיו בנידון זה. הקהל התרשם מאוד מדבריו והיה במצב-רוח מרום. תבלין מסויים למצב רוח זה תרם הדקאן של מלבורן. בנאומו עמד הפעם על הפן המדיני של בעיית ארץ הקודש. הוא „ניבא" ובמרצת הימים נתקיים מה שניבא: „כעת יש אפשרות לעם ישראל לשוב לארצו, כי בריטניה תראה בעין טובה את התיישבותו של עם חרוץ וכשרוני זה בארץ ישראל, עם שאינו קשור למדינות השכנות..."

אחרי הדקאן נאם הכומר פְּרִיזר. (הוא תירגם את דברי שניאורסון לאנגלית.) גם הוא ציין שהאירועים הפוליטיים מחישים את הגשמת יעודי הנבואה. אחריו נאמו עוד אחרים מהממורה ומ„מפני העיר".

לפני יציאתו של שניאורסון מויקטוריה העניק לו מושל המדינה תעודת כבוד, שעליה חתומים הוא וחברי הקבינט שלו, השופט הראשי, הדקאן של מלבורן ועוד

אישים חשובים. כתבי-הוקרה זה מביע את תודתם של תושבי ויקטוריה והערצתם ל,הרב הנכבד מירושלים על שנתן לנו את האפשרות להשתתף בעבודת ה'. על הנוצרים להכיר את חובתם הגדולה לזרע אברהם. ברצוננו לברך את בית ישראל שיזכה לראות בהגשמת הבטחות ה' בדבר שיבתו לציון". הדקאן גם הגיש לו קופסת טבק של זהב למזכרת נצח.

פעולותיו בנילס הדרומית החדשה

ממלכודת נסע שניאורסון לסידני, בירתה של ויילס הדרומית החדשה. מעריציו פה הזמינו את מושל המדינה לישב בראש האסיפה, והוא נענה. העיתונות המקומית פירסמה ביום האסיפה ידיעות על הופעתו של שניאורסון. אפייני הוא מאמרו הראשי של עורך העיתון החשוב, "סידני מורנינג הרולד". הוא עמד על יחס הנוצרים ליהודים והכריז: "איזו תהום עמוקה היתה נוצרת אילו סולק היסוד היהודי. מושגינו ברבר טוב או רע, העקרונות הנעלים של חיינו, החברתיים, החלקים הנשגבים ביותר של הרגשתנו הדתית — כל אלה ממקור עברי באו".

בהסתמכו במובאות מהתנ"ך ומספרות התלמוד והמדרש פיתח שניאורסון את השקפתו על גאולת ישראל ועל הישועה הגדולה שתצמח ממנה לכל האנושות: "כל אדם יואר באור מגבוה ויעשה את רצון הבורא בלב שלם, ולכן חייב כל מאמין בבורא העולם, אם יהודי או נוצרי, להתאמץ ולהחיש את הגאולה" (הרב א.ב. דייוויס תירגם דבריו לאנגלית).

הכומר ד"ר וולי אמר: "עם ישראל חי ופורח כמטה אהרון המוציא בכל פעם ענפים ושקדים" והדגיש שחרף כל סבלותיהם אין בלב היהודים רגש של מרירות, והם שואפים להביא ברכה לכל העולם. ברוח זו דיברו גם הנואמים האחרים.

בנוסף למאמרו הראשי הקודם פירסם עורך העיתון הנ"ל למחרת האסיפה מאמר ראשי, ובו דן על יחס הנוצרים ליהודים בעבר, שהוא, "אחד הדפים האפלים ביותר בהיסטוריה". הוא ציין כי שליחותו של שניאורסון מהווה הזדמנות טובה ליתן ביטוי להרגשת הנוצרים באוסטרליה כלפי היהודים. שניאורסון הצליח הצלחה רבה מכל הבחינות גם בערים האחרות של המדינה.

ההד לשליחותו באוסטרליה; נסיון להתישבות חקלאית

הידיעות על הפעולות וההצלחה של שניאורסון באוסטרליה הגיעו גם לעיתונות היהודית מחוץ לארץ ההיא. לפי דברי הרב מאירס ב, "גיואיס כרוניקל" (20 פברואר 1863), היו תרומות הנוצרים כ־75 אחוז מהכסף שנאסף. לפני שיבתו הביתה קיבל שניאורסון מעורך, "המגיד" מכתב בצירוף הגליונות שבהם הופיעו הידיעות עליו. הוא גם העיר לו, שרעיונותיו על הגאולה דומים לאלה שהביע הרב צבי קאלישר בספרו "דרישת ציון" שזה עתה יצא לאור: "כנראה עוד לא נודע באסטרליען מדבר זה ולא מדבר יסודה של חברת ישוב א"י בפראנקפורט ד'אָדער".

בערב ראש השנה תרכ"ג הריץ שניאורסון אליו תשובה ובה גם בקשה המאפיינת את להיטותו התמידית להתנדב לכל פעולה למען ציון: "אנא להודיע

להמסידים של החברה כי בנפש חפצה אקבל עלי להחזיק גם הענין הנכבד הזה וללכת לכל מקום שישלחוני כי אין קץ להטובה שתוכל לצמוח מזה לאחינו בא"י."

הוא שב לירושלים בסיון תרכ"ג ומסר לשולחיו דין וחשבון על הכסף שנאסף. הראשון לציון התרשם מאוד מדברי הנוצרים, ופירסם באב תרכ"ג ב"המגיד" וב"חבצלת" מאמר מעניין, שהופיע בהמשכים אחדים. כמו־כן הביע את תורתו לראשי מדינות אוסטרליה ולתושבים על עזרתם ל"בתי המחסה" ועל שדיברו "אך טוב לישראל, כעת יאמר ליעקב וישראל בואו ורשו את הארץ והאחזו בה, הרי זה דבר חדש שצדן לא היה כי יבואו נכרים להחזיק ישיבתנו בקדש". הוא גם העלה על נס את ישרו וטוהר לבבו של שניאורסון, "איש יקר־רוח הלזה מיקירי ירושלים שהלך בשליחותנו וברוח שפתיו העיר לבות כל יושבי עיר ועיר אשר דרך שם לאהבת ציון ושם שמים וכבוד ישראל נתגדלו על ידיו".

הראשון לציון גם ראה חובה לעצמו לצאת בהגנה על שניאורסון מפני ר' יעקב ספיר. והמעשה שהיה כך היה: בזמן פעילותו של שניאורסון במלבורן הגיע לשם ספיר כשד"ר מכולל הפרושים. הוא התקנא בשניאורסון על הצלחתו ודרש ממנו חלק מהכסף הנאסף. שניאורסון סירב, ולכן העליל עליו ספיר שמעל בכספים, ושמתבתי ההמלצה שלו מזוייפים ועוד. מכיוון שזה עלול היה לפגוע גם בכבוד יהודי אוסטרליה ולגרום חילול השם, ביקש שניאורסון את מנהיגי הקהילה לחקור את הדבר. אחרי חקירה־זריזה הם קבעו שכל ההאשמות בשקר יסודן, וגינו את ספיר על התנהגותו המבישה. לאחר מכן חי למעשה במצב של מנודה ועזב מהר את אוסטרליה.

שניאורסון המשיך לפעול למען הבראת מצב היישוב. באב תרכ"ג הוא פירסם ב"גיאויש כרוניקל", כמנהגו בכל שנה לרגל תשעה באב, קול קורא ליהודי הגולה כדי לעוררם למעשים למען ציון. הוא פתח בתיאור אווירת האבל בירושלים בימי "בין המצרים", וכדי להכניס משהו חדש סיפר שבשנה ההיא התארגנה בירושלים קבוצת רבנים ספרדיים הלומדים תורה וקבלה עד חצות הלילה ואחר כך הולכים לכותל המערבי ושם מתפללים בעפר ומתפללים. כאשר שאל אותם על סיבת פעולתם, הם ענו לו שהם מרגישים כי הגיע הזמן לחונן את הארץ, ולכן צריך להתפלל ליד מקום מקדשנו כדי להחיש את הגאולה.

סיפור זה נתן לו הזדמנות טובה לעורר למעשים לקראת יישוב הארץ: "ומן הזעם חלף וזמן הגאולה מתקרב — הכריו ברגש — ועלינו להאמין בדברי ירמיהו: שדות בכסף יקנו, ובמיוחד עתה שהותר ליהודים לרכוש קרקעות ולהורישם לדורות הבאים". בגליון הבא פירסם עורך העיתון הנ"ל מאמר ראשי. בהסתמכו בדברי שניאורסון וכן במכתב שקיבל מהראשון לציון, הוא רואה סימנים לטובה בכך, שאישים מראשי היישוב מתנגדים לתלות ב"חלוקה" ושואפים לייסד מושבות חקלאיות.

שניאורסון לא הסתפק בכתיבת מאמרי התעוררות בלבד. בזמנתו התכנס בירושלים בסתיו 1863 כינוס, שבו השתתפו הרבה ממנהיגי האשכנזים והספרדים. כינוס נבחר ועד שלתוכו נכנסו גם הראשון לציון ושניאורסון. למשאל שערך

ה"וועד" ענו יותר ממאה ראשי משפחות בירושלים בלבד שהם רוצים לעבור מיד לעבודת אדמה. קבוצות דומות נתארגנו גם בערים אחרות. שניאורסון דיווח ב"גיואיש כרוניקל" (30 באוקטובר 1863) על הכינוס ועל פעולות ה"וועד" וקרא מעל עמודי העיתון למונטיפיורי ולעסקנים אחרים להמציא לו את הכסף הנחוץ להגשמת ההתיישבות של המשפחות הללו, אבל הם – כדרכם – לא נענו. הוא כמוֹכֵן כתב ל"חברת יישוב ארץ ישראל" בגרמניה והציע לה להשתתף במימוש התכנית החקלאית, אך הוא נתאכזב מהר ממנה: "החברה על אדני הדבור בנויה ולידי מעשה לא הגיעה", הוא התלונן בעיתון הנ"ל.

אולם הוא לא נלאה. כחשון תרכ"ד פירסם ב"חבצלת" (20 בנובמבר 1863) קריאה למען יתעוררו נדיבי העם לתת לנו שארית ופליטה לעבוד את האדמה ולשבוע מטובה. ואנכי כל עוד רוח חיים באפי הנני שואג בקול נורא לאחינו היהודים לאמור הגיע היום אשר תשובו לחון עפר ארץ אבותיכם!"

שניאורסון עשה נסיון נוסף. בארץ התיישב בעל אחוזה נוצרי מקנדה, הנרי מונק. הוא תמך ברעיון קוממיות ישראל בארצו. היות שמונק עסק בחקלאות גם בארץ ישראל, הוא פנה אליו לעזרה. מונק נענה ופירסם בסוף 1863 ב"גיואיש כרוניקל" מאמר נלהב על בניין הארץ. והרי קטע מדבריו המעניינים: "היוונים עושים מאמצים להיות אומה, ולמה יישאר רק עם ישראל אדיש לשאלה אם הוא עם או לא? העניים עשו את שלהם ובאו לארץ באלפיהם. יעשו נא גם העשירים את חלקם, ואז אפשר לקוות שהיהודים יצליחו".

העשירים לא עשו את חלקם ולא באו לעזרה, והתכנית החקלאית נשארה בגדר משאלה בלבד.

בעקבות "בנימין השני". הביקור ברומניה.

הנוסע "בנימין השני" עמד לצאת למסע לחבש, תימן וסין, אבל הוא מת פתאום. כנזכר לעיל, אמר שניאורסון לבקר אצל הפאלשים עוד לפני נסיעתו השנייה לאוסטרליה. הוא מיהר לפרסם מכתב גלוי ב"גיואיש כרוניקל" (15 ביולי 1864) ובו הציע את עצמו למסע זה. הוא הצביע על הנסיונות שרכש לו בשליחויותיו לארצות המזרח והדגיש: "אני מוכן לנדוד שנים רבות בשליחות זו לא לטובת עצמי אלא כחובה קדושה לעמנו ודתנו ולטובת היהדות בכלל".

עורך העיתון תמך במועמדותו של שניאורסון ונימק עמדתו בהסברה, שלהופעת רב מירושלים תהיה השפעה גדולה על הפאלשים ותצילם מרשת המיסיונרים. גם הראשון לציון ורבנים אחרים המליצו על שניאורסון. אולם העסקנים שצריכים היו לממן את המסע השעו לזמן רב את ההחלטה בדבר המסע בכלל, והעניין נשאר תלוי באוויר ללא החלטה.

שניאורסון שוחר ההרפתקנות למען ארץ ישראל נסע בשנת 1864 לרומניה. על מטרת נסיעתו סיפר בספרו הנ"ל. ביקרו חל בימי צורר היהודים קוֹזָא, שתחת שלטונו גברו הרדיפות על היהודים. הוא התוודע אל מצב היהודים והפיץ בקרבם את השקפותיו על הגאולה ועוררם לעלות לארץ. הוא גם חקר את תנאייה הכלכליים

(*) יצוין כי שניאורסון היה הראשון בארץ שיצא בעתונות המקומית בקריאה למען הבאת היישוב וייסודן של מושבות חקלאיות.

והגיאוגרפיים של רומניה. כפי שנראה להלן, עתיד היה להשתמש ביריעות הללו כדי לעורר את מצפון העולם ולעזור ליהדות רומניה. הוא שהה שם יותר משנה ושב לארץ.

עבודה מעשית למען היישוב. התנגשות חדשה עם מנהיגי ה"חלוקה".

אחרי שיבתו מרומניה חזר לעבודתו למען עניי היישוב, והעבודה אכן היתה רבה ודחופה. אחרי תקופה ארוכה בלי גשם בא הארבה ואכל כל ירק; בארץ היה רעב והמגיפות פשטו. הוא פירסם ב"גיואיש כרוניקל" (ח' באב תרכ"ו) קריאה לעזרה. יהדות אנגליה נענתה הפעם מיד ושלחה כסף, שניתן בחלקים שווים לאשכנזים ולספרדים. אבל בשעה שהספרדים חילקו את הכסף בצדק, ממוני ה"חלוקה" האשכנזית חילקו את מרבית הסכום שקיבלו בין "אנשי שלומנו" ורק מעט ממנו הוצא למטרה הנועדת. שניאורסון דיווח לעיתון הנ"ל על המעילה של אנשי ה"חלוקה". אבל במקום להזים את דברי שניאורסון, הם שפכו עליו קיתונות של השמצות וניסו לסלף את העובדות. אבל בסוף אולצו להחזיר את הכסף, ושניאורסון קנה בו תרופות ומזון לעניים וגם הכין מלאי של קמח שנמכר בעונת הפקעת השערים במחירים זולים.

למרות התככים והרדיפות מצד קנאי ה"חלוקה" המשיך שניאורסון לפעול למען הבראת מצב היישוב. בשנת 1865, כאשר התרפא בחמי טבריה, אירגן בעיר זו קבוצה גדולה של אנשים, שרצו לעבור לעבורת אדמה. קבוצה דומה נתארגנה גם בצפת. מכיוון שבמקרים דומים בעבר פנייתו לעזרה בכתב לא הצליחה, אמר הפעם לנסוע בעצמו למערב אירופה כדי להשיג את הכסף הדרוש לביצוע תכניתו. סמוך לנסיעתו החליט לבקר גם באמריקה.

הסיבה הבלתי-אמצעית להחלטה זו היה הנסיון בירושלים לנצר באונס נערה יהודית. ה"גיבור הראשי" במקרה המביש ההוא היה הקונסול האמריקני בירושלים, שהשתמש בביטויים אנטישמיים גסים והתנהג באכזריות כלפי היהודים מפני שסירבו לעזור לו לנלות את מחבואה של הנערה, ואת אחד מהם אף היכה ופצע. לנוכח מעשה הנבלה של הקונסול, שורר התמרמרות ומחאות גם בחוץ-לארץ, אמר שניאורסון למחות בווישינגטון על העוול ולדרוש את הדחתו של הקונסול ממשרתו. אבל מלבד זה היה לו עוד יעד פנימי – הוא הכיר את רוח החופש והיושר באמריקה וידע שימצא שם כר נרחב להפצת רעיונותיו על הגאולה ולפעולתיו למען ציון.

ביקורו השני ברומניה; פגישתו עם המלכה ויקטוריה.

בדרכו למערב אירופה סר שניאורסון לרומניה כדי לעדכן את ידיעותיו על מצב היהודים. משם נסע לפאריס. הוא לא עסק שם כלל באיסוף כספים; מטרתו היתה לעורר את דעת הקהל לעזור ליהודי רומניה. לשם כך נפגש עם השר אדולף כרמיה וביקש ממנו להשפיע על ממשלת צרפת שתשתדל בבוקרסט לטובת היהודים. הוא גם התיידד עם אלברט כהן והרבה אישים אחרים שהיו קרובים לרעיון שיבת ציון. משם נסע ללונדון.

מבחינה רוחנית הוא אמנם הצליח גם באנגליה ועשה שם נפשות להשקפותיו. כאשר לתכניתו החקלאית, אכן עמד ה„ג'ואיש כרוניקל“ לימינו והעסקנים הבטיחו לו עזרה, אך הדייונים בדבר המימון המעשי נמשכו זמן רב מאוד ללא החלטה. הסיבה לכך היה היסוסו של מונטיפיורי – ה„פוסק האחרון“ – בכל ענייני ארץ ישראל. שניאורסון הביע את אכזבתו ב„ג'ואיש כרוניקל“ (21 באוגוסט 1868): „קיווייתי שמאנגליה תבוא ישועת אחינו בארץ הקודש, אך אהה טעיתי!“ ממורמר הוא עזב את אנגליה.

לפני שיצא לאמריקה נתקבל לראיון על ידי המלכה ויקטוריה. הוא הרצה לפניו את רעיונותיו על הגאולה ושיבת ציון והדגיש כי ייסודה של מדינה יהודית בארץ-ישראל תביא תועלת גם לענייניה של בריטניה במזרח התיכון.

ביקורו של שניאורסון באמריקה וראיונו עם הנשיא גראנט.

שניאורסון הגיע לארצות-הברית בראשית 1869. תחנתו הראשונה היתה ניו-יורק. הוא מצא פה אנשירוח רבים, יהודים ונוצרים, שידעו עליו ועל פעולותיו והתעניינו בהשקפותיו ובמטרתו כואו לאמריקה. כבר ביאנאר הוזמן להרצות על ידי עורך ה„היברו ליקר“ בונדי, עורך ה„ג'ואיש קסנגר“ איזאקס, מספר רבנים נודעים והכומר הריפורמטור הדתי ביצ'ר (אחי מחברת הספר „אוהל הדוד תם“). הוא גם הוזמן להרצות בניו-יורק אוניברסיטה על ידי הכומר פרופסור קרוסבי שלימד במוסד זה. אין לנו ידיעות על הרצאות אלה וכיוצא בהן בניו-יורק, מכל מקום, דעתו היתה נתונה לסידור עניין הקונסול, ובאפריל נסע לווינגטון.

להרצאותיו בבירה באה משפחת הנשיא גראנט, הרבה מחברי הקונגרס והכמורה ומשמנה וסלתה של החברה בבירה, ובתוכה גם השגריר הטורקי. שניאורסון הרצה על „העבר וההווה של עיר הקודש“. הקהל התפעל מהרצאותיו המעניינות של הרב מירושלים, הלבוש תלבושת מזרחית אקוטית ומדבר אנגלית צחה.

שניאורסון נפגש עם מזכיר החוץ ותיאר לו את מקרה הקונסול. הוא גם הדגיש כי בשעה שבקונסוליות האירופיות בירושלים עובדים גם יהודים והם מעבירים את תלונות אחיהם המקופחים למקום הדרוש, אין בקונסוליה האמריקנית בירושלים אף פקיד יהודי אחר. מזכיר המדינה הבטיח לו לתקן את המעוות ולפטר את הקונסול ולמנות אחר במקומו – „ואולי גם יהודי“, כמו שהציע שניאורסון.

חשיבות מיוחדת נודעת לפגישתו של שניאורסון עם הנשיא גראנט. אם כי לא בא לאמריקה בשליחות ציבורית אלא כאדם פרטי הכואב את כאב עמו הסובל, שמו הלך לפניו וכולם ראו בו „שגריר ציון“. בסתיו 1869 קיבל הזמנה מ„הבית הלבן“ והלך לשם בלוויית מספר אישים חשובים מבין מעריציו. ה„בית הלבן“ קיבל את פניו בכבוד המגיע ל„נסיך היהודים“. מראהו החיצוני היפה וקומתו התמירה שיוו לו חן מיוחד, ובלבושו המזרחי ואצילות הליכותיו עשה רושם רב על רואיו. הנשיא קם ממקומו וצעד לקראתו ולחץ את ידו בידדות.

שניאורסון פתח את הראיון בעברית בברכה המסורתית „שחלק מכבודו“ ופנה אל הנשיא בנאום קצר. הוא אמר שבא מארץ-הקודש לארץ המיוסדת על עקרונות

צדק ושוויון כדי לבקש שעקרונות אלה ימצאו ביטוי נאמן גם למעשה בנציגות אמריקה בעיר הקודש. לאחר שהרצה את פרשת הקונסול תיאר את המצב השפל של יהודי ארץ ישראל והביע את תקוותם, שימצאו בשעת הצורך עזרה וחסות תחת דגל אמריקה. הוא גם ביקש את הנשיא להתערב לטובת היהודים ברומניה. שניאורסון סיים בדברים נלהבים על חובתו של העולם הנוצרי לסייע לעם היהודי לשוב לציון ולשקם בה את קוממיותו.

הנשיא התרשם מאוד מדברי שניאורסון ושאל שאלות שונות. הוא ביקש אותו להציע את אופן העזרה הממשית שאמריקה יכולה להושיט ליישוב והבטיח „לעין בדבר בתשומת לב“. שניאורסון סיים בעברית בברכה ובתפילה לשלום הנשיא וארצות-הברית.

זמן קצר אחרי כן פוטר הקונסול בירושלים ובמקומו נתמנה אחר. הידיעות על פגישתו של שניאורסון עם הנשיא ועל ההצלחה שבאה בעקבותיה הופיעו בעיתוני ושינגטון ובעיתונים אחרים בכל רחבי אמריקה והגיעו גם לעיתונים מחוץ לאמריקה. כך, למשל, פירסם מ. י. פרנקלין מושינגטון כתבה ב„המגיד“ תחת הכותרת „בשורה טובה לאחבי בארץ הקודש“, ובה הודיע על הישועה הנשקפת ליישוב על ידי פעולתו של שניאורסון. הוא גם הדגיש את הפירסום הרב שנתנה לדבר העיתונות, דבר שגרם אהדה וכבוד ליהודים.

שמעו של שניאורסון נפוץ בארץ והוא קיבל הזמנות להרצות מערים רבות בכל חלקי אמריקה. הוא יצא למסע הרצאות ונוכח מהר שלא טעה בציפיותיו מאמריקה: בכל מקום שהרצה מצא קרקע פורה להפצת רעיונותיו ועשה נפשות רבות לציון בקרב היהודים והנוצרים כאחד. כך, למשל, הוזמן בדצמבר 1869 על-ידי ראש כת המורמונים ביוטא, בריגהאם יאנג, להרצות ב„משכן“ שלהם, והרצאתו עשתה רושם עז על קהל המאמינים.

בימים ההם פרצו פרעות חרשות ברומניה. שניאורסון, שהיה אז בשיקאגו, שלח לנשיא מכתב מלא רגש: „ברצון הייתי מקריב את דם לבי, כמו לינקולן, לו יכולתי לעזור על ידי כך לאחי האומללים“. הוא הציע לנשיא למנות קונסול אמריקני ברומניה והוסיף: „ומן הרצוי שיהיה יהודי“, בהסבירו שמחווה כזאת מצד ממשלת אמריקה תמריץ את רומניה להפסיק את רדיפת היהודים.

הנשיא נענה ומינה את פרנס הקהילה בבוקרסט לקונסול. שניאורסון, ששהה אז בסאן-פרנציסקו, הסביר לנשיא במברק כי אורח רומני בתור קונסול לא יביא את התועלת הדרושה, והציע למשרה זו את ב.י. פִּישוּטוּ, מִשְׁפָּטָן נודע ופרנס ספרדי חשוב מסאן-פרנציסקו. הנשיא מילא גם בקשה זו, ופישוטו נתמנה לקונסול כללי ברומניה.*

כשרון מדיני גדול היה לשניאורסון, והיה בו הרבה מהמעוף הנבואי. כאפריל

* הסטייט דפרטמנט חשב כי לאמריקה אין צורך בנציגות ברומניה, ולכן סירב לקבל על עצמו את החזקת הקונסוליה. כיומת שניאורסון נוצר ועד מיוחד מטעם קהילות ניו-יורק, פילרלפיה ובאלטימור, שכיסה את הוצאות הקונסוליה.

1872 פירסם ב„ניו־יורק הֶרולד“ קריאה לעולם הנאור להציל את יהודי רומניה. הוא הרגיש שלבעיה זו אין פתרון אחר מלבד התיישבותם בארץ ישראל. הוא ניתח את סבך הבעיות בארצות הבאלקאן ובמזרח התיכון והזהיר שמאחורי הפורעים ברומניה עומדת רוסיה, המשתמשת בפרעות כדי לחדור לכל האיזור. רק על ידי ייסודה של מדינה יהודית חזקה בארץ ישראל — המשיך — אפשר למנוע את השתלטותה של רוסיה על כל האיזור.

לא עברו שבועות רבים וברומניה פרצו שוב פרעות, ואזהרתו של שניאורסון נתאמתה; בפארלמנט הבריטי האשימו הצירים בגלוי את רוסיה באירגון הפרעות.

שניאורסון התבונן בחיי היהודים באמריקה ודיווח על כך ב„גיאויש כרוניקל“, „המגיד“, „חבצלת“ ו„הצופה בארץ החדשה“, החל בגליונו הראשון. הוא אמנם התייחד עם הרבה רבנים ריפורמיים והרצה לפני קהילותיהם, אך הוא התנגד לריפורמה ולתיקונים בדת. מאידך, הוא הבחין גם כמצב הרוחני הירוד של האורתודקסים ומתח על כך ביקורת.

„ארץ ישראל ורומניה“, הפתרון: מדינה יהודית בא"י.

בקיץ 1872 הוציא שניאורסון לאור (באנגלית) בניו־יורק את ספרו „ארץ ישראל ורומניה“, המכיל חלק מהתכתבותו עם אישים שונים ומהרצאותיו באוסטרליה ובאמריקה. בפרק האחרון בשם „מחשבות והגיונות רציניים“ הוא הרחיב והעמיק את השקפותיו על הגאולה. שניאורסון קיבל את דעתו של הרב קאלישר שיש לחדש את המצוות התלויות בארץ, אך התנגד להצעתו כי מן הַרְצוֹי לחדש את הקרבנות. הוא גם היה הראשון שקרא להתכוננות צבאית להגנת הארץ, והרי קטע מהכרותו הנועות: „מוטב לישראל ללמד קשת גבורים, להציל נפשם מאויביהם, מלכלות ימיהם בפלפול הוויות דאביי ורבא על הזבחים והפסחים...“ בספר פנה בקריאה נלהבת לאחדות ישראל כי היא התנאי העיקרי להתחלת הגאולה.

חרף השתדלותו של הקונסול פישוטו אצל ממשלת רומניה שתפסיק את אפלייתה האנטישמית כלפי היהודים, היא המשיכה לנשלם מפרנסותיהם, וגם הפרעות לא פסקו. הקונסול הגיע למסקנה שהפתרון לבעיית יהודי רומניה היא הגירתם לאמריקה, ופנה לראש הממשלה בשאלה אם יעזור כספית ליהודים להגר. הלה ענה לו בצנינות כי הממשלה תיתן להם תעודות מסע חינם... כאשר נודע הדבר לשניאורסון, פירסם ב„הצופה בארץ החדשה“ (15 בנובמבר 1872) מכתב גלוי לפישוטו, שבו מוכיח אותו על הצעתו: „לא הייתי בא במלחמת תנופה על אוהב כמוך. אכן הלא ידעת היטב שזה דרכי שלא לשאת פני איש בפרט בדבר הנוגע לכלל ישראל, כי לא יכולתי לראות ברעה אשר תמצא את עמי על ידי עצתך להממשלה.“

בדצמבר 1872 הגיש שניאורסון ל„חברת כל ישראל חברים“ תזכיר בבקשה לכנס ועידה יהודית עולמית כדי לדון לא רק בבעיית יהודי רומניה, אלא גם במצב היהודים בעולם בכלל. הוא הדגיש כי „פתרון שאלת היהודים קשור כשלהבת בפתילה בייסודה של מדינה יהודית בארץ ישראל, ושחרורנו וגאולתנו יכולים לבוא רק על ידי רצוננו וכוחותינו העצמאיים.“

שיבתו הביתה; עלילות והתעללות.

שניאורסון הקדיש את כל מרצו וכוחו לפעולות למען ציון ולהפצת רעיונותיו על הגאולה. הוא חי בדוחק על ההכנסה מהרצאותיו, ומצב בריאותו הלך והתרופף. הוא גם לקה פתאום בשיתוק חלקי, ולכן החליט לשוב הביתה. היות שלא היה לו הכסף להוצאות הדרך, פנה עורך „הצופה בארץ החדשה” בקריאה לקהל לקנות את ספרו כדי לאפשר ל„הרב המהולל מירושלים לשוב לביתו בכבוד ובמנוחה”. מכיוון ששניאורסון אמר לפנות למומחים באירופה לשם ריפוי, המציאו לו ידידיו את הכסף הדרוש לכך.

שניאורסון שהה זמן מה בפאריס ומשם נסע לברלין לצורך טיפול רפואי. הוא הגיע לירושלים באביב 1874, ומכיוון שזקוק היה לריפוי בחמי טבריה עבר לגור בעיר זו. למרות מחלתו ובריאותו הרופפת התחיל שוב לפעול למען הבראת מצב היישוב; הוא הוציא לאור חוברת עם תכנית לייסוד מושבה חקלאית בסביבת טבריה וגם אמר להתיישב בה בעצמו. כמורכב שלח למונטיפיורי עצומה חתומה על ידי יותר משישים משפחות בטבריה, שרצו לצאת מיד להתיישבות. קבוצות דומות נתארגנו גם בצפת ובערים אחרות.

אנשי ה„חלוקה”, ששנאו את שניאורסון מאז ורדפוהו בגלל תעמולתו בין הנוער ופעולותיו למען הבראת מצב היישוב, זממו הפעם לחסלו. הם הפיצו שקרים שאסף הרבה כסף באמריקה, שנתפקר ונעשה ריפורמי וכדומה. למותר לציין שלא היה בזה אף שמץ של אמת — הוא היה ונשאר יהודי חרד ושומר מצוות כל ימי חייו.

ראש המתנכלים היה ראש חסידי גליציה אברהם הלוי, שקראו לו ר' אלתר. הוא ראה פעם בשרשרת שעונו של שניאורסון מטבע, שמצד אחד היה טבוע בו ראש מלך אנגליה ומצד שני — סמל בית המלכות, והוא הפיץ שמועה כי מטבע זה הוא הסמל של מסדר „הבונים החפשים” הסוגדים, לדבריו, לגולגולת אדם והשתמש בזה כ„הוכחה” ששניאורסון נעשה „כופר בעיקר”.

והנה קרה מעשה נבלה: ביזמת ר' אלתר הטיל דיין החסידים בטבריה, ר' דויד הלוי, „חרם” על שניאורסון — ומרגע זה נעשה הוא ורכושו הפקר. ביי”ט בכסלו תרל”ה התפרץ המון חסידים מתפרעים לביתו, רגמו אותו באבנים והיכוהו באכזריות ושדדו את כל מה שהיה לו בבית. אחר כך כלאו אותו בקיטון אפל שליד בית הכנסת ונתנו לו רק לחם צר ומים.

אחרי חמישה ימים הוציאו אותו והלקוהו שוב בחצר בית הכנסת, הסירו מעליו את כל בגדיו והובילו אותו ערום דרך רחובות העיר. למוסלמים ולנוצרים שהשתאו על מחזה מוזר זה הוסבר, כי זהו „כופר מטורף הנודמה בנפשו שהוא המשיח היהודי”. המון חסידים לועגים ליוו אותו עד מחוץ לעיר ועזבוהו שם.

שניאורסון החולה כמעט שקיפח את חייו. הוא ניצל על ידי נזירים, שעברו שם במקרה. הם הביאו אותו למנזרם וטיפלו בו שם. אחרי כן הועבר לבית-חולים בירושלים ושכב שם זמן רב מאוד. כשהחלים קצת עשה מאמצים לבקש צדק לעצמו. בראשונה פנה לרבנים, אך הם לא רצו „להתערב בדבר”. מכיוון שלפני צאתו

מאמריקה הוענקה לו אזרחות אמריקנית, הוא נסע אל הקונסול האמריקני בבירוח ולאחר מכן גם אל השגריר האמריקני בקונסטנטינופול. בהשתדלותו של השגריר השלטונות הטורקיים אמנם אסרו את ר' אלתר ומספר מעוזריו והתכוונו להעמיד אותם למשפט ולהענישם על מעשיהם הפליליים, אבל ר' אלתר וכנפיייתו לא הועמדו למשפט לעולם — בהשתדלותו של מונטיפיורי פרש הקונסול הבריטי את חסותו עליהם.

שניאורסון נשאר מרושש ומחוסר כל; מכל מה שהביא עמו לטבריה קיבל בחזרה רק את תעודות הזהות שלו. יש להניח שאז ירדו לטמיון גם הרשימות וכתבי היד שהיו לו וחלק הארי מהתכתבותו עם אישים שונים. בגלל כך נשאר הרבה נקודות בחייו ובפעולותיו בבחינת „פרשה סתומה“.

מסעו האחרון.

המקרה המביש מצא לו הד גם בעיתונים בחוץ לארץ, ורובם ככולם עמדו לימין שניאורסון. מעניינת היא תגובת עורך ה„גיואיס כרוניקל“ במאמרו הראשי מסוף דצמבר 1875. הוא הביע מחאה וסלידה והדגיש שהוא רואה בזה לא רק עניין אישי של הנפגע אלא גם מעשה המאפיין את השנאה העיוורת לאיש שהתאמץ כל כך הרבה לשים קץ לשיטת הקבצנות ביישוב.

על התקופה שלאחר המקרה ידוע לנו על שניאורסון רק מעט. ייתכן שבגלל מחלתו הוכרח להפסיק לזמן רב כל פעולה ציבורית. כפי שמסרו בני משפחתו בירושלים שנים רבות אחרי כן, נסע בלוויית אחיו ר' פינחס בשנת 1882 לדרום אפריקה. מטרת מסעו היתה להיפגש שם עם הנרי בארקלי, מי שהיה מושל ויקטוריה באוסטרליה ואחר כך נתמנה למושל בדרום אפריקה. הוא אמר להשתמש בהשפעה הגדולה שרכש לו ידידו הוותיק שם כדי להפיץ את רעיונותיו ולעשות נפשות לציון גם בארץ ההיא.

אבל הגורל לא מינה לו להגשים את משאלתו. כאשר הגיע לחוף „כף התקווה הטובה“ חלה והוכנס להסגר ומת שם. השלטונות הראו לר' פינחס מקום שבו היה לפנים בית קברות יהודי, ור' חיים צבי שניאורסון הובא שם לקבר ישראל. לא ידוע בדיוק לא מקום מנוחתו האחרונה ולא תאריך פטירתו, בשנות 1880 הראשונות.

כך נפטר בלא זמנו ונקבר בארץ נכריה, רחוק ממולדתו שאותה אהב אהבת קודש, אחד מן „המשוגעים“ הגדולים לחזון הגאולה, שתרם תרומה חשובה לתחייתנו הלאומית.

לצערנו ולבשתנו נשכח איש דגול זה מן הלב. לרגל יום פטירתו המאה שומה עלינו לתקן את העוול ולהקציא לו את המקום המכובד המגיע לו בתולדות הציונות, ומכל שכן שייעשה כך במדינת ישראל, שאת תקומתה בישר עוד לפני כמאה ועשרים שנה.

ישמשו נא שורותי אלה כור פרחים צנוע על קברו האלמוני של ר' חיים צבי שניאורסון, אחד החולמים והלוחמים למען תקומת ישראל.